

Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

“Rituals of Redemption: The Four Cups”

1) Masechet Berachot, 33a תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א	8) Tosafot, ibid. תוספות מסכת פסחים דף קח עמוד ב
2) Rashi, ibid. רש"י מסכת ברכות דף לג עמוד א	9) Masechet Pesachim, 108b תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד ב
3) Tosafot, Pesachim, 99b תוספות מסכת פסחים דף צט עמוד ב	10) Orach Chaim, 472 שולחן ערוך אורח חיים סימן תעב
4) Rambam, Chametz U'Matzah, 7 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז	11) Mishnah Berurah, ibid. משנה ברורה סימן תעב ס"ק מו
5) Tosafot, Pesachim, 107a תוספות מסכת פסחים דף קז עמוד א	12) Rambam, Chametz U'Matzah, 8 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח
6) Rambam, Chametz U'Matzah, 7 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז	13) Ramban, Shemot (6:6) רמב"ן שמות פרק ו פסוק ו
7) Masechet Pesachim, 108b תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד ב	

Rabbi Daniel Z. Feldman

ד' ניסן תשס"ו • 4/2/'06

A program of
Yeshiva University's
Center for the Jewish Future

1) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א

רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית כו' אמר ליה רב שמן בר אבא לרבי יוחנן מכדי אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות נחזי תקון אמר ליה בתחילה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס הענו חזרו וקבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס איתמר נמי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס איתמר נמי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אמר רבא ומותבינן אשמעתין טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים ושאלה בברכת השנים מחזירין אותו והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס לא תימא מפני שיכול לאומרה על הכוס אלא אימא מפני שאומרה על הכוס איתמר נמי אמר רבי בנימין בר יפת שאל רבי יוסי את רבי יוחנן בצידן ואמרי לה רבי שמעון בן יעקב דמן צור את רבי יוחנן ואנא שמעית המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס או לא ואמר ליה צריך שיבדיל על הכוס

2) רש"י מסכת ברכות דף לג עמוד א

הופיע - גלה והפקיר, כשלא קבלו את התורה.
העשירו - לקנות יין.
קבעוה על הכוס - ואז נשתכח תקנת עזרא, וכשחזרו והענו - קבעוה בתפלה, ונחלקו היאך יאמרוה.
בתחלה - כשעלו מן הגולה והיו דחוקים.
קדושות - קדוש היום.
מפני שיכול - משמע: אם ירצה שלא לחזור ולהתפלל, הא אם אמרה בתפלה - אינו צריך לאומרה על הכוס.
ואנא שמעית - אני שמעתי.

3) תוספות מסכת פסחים דף צט עמוד ב

לא יפחתו לו - פי' רשב"ם גבאי צדקה וגרס לא יפחתו וכן נראה מדלא קתני לא יפחתו ל' יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיתני ארבע כוסות בלא מ"ם והא דקאמר מן התמחווי לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רשב"ם כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי.
לא יפחתו לו מארבע כוסות - מתוך הלשון משמע קצת שאין נותנין לבניו ולבני ביתו כי אם לעצמו והוא מוציא את כולם בשלו וסברא הוא דמאי שנא ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוציא את כולם ומיהו גם בקידוש שמא היה לכל אחד כוס כדמשמע לקמן (דף קו.) גבי חזיה לההוא סבא דגחין ושתי אבל בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ:) גבי זמן משמע קצת שלא היה לכל אחד כוסו ועוד דאמר בגמרא (לקמן דף קח:) השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא והוא דשתה רובא דכסא משמע דהם יצאו בשמיעה דהא בעינן רובא דכסא ועוד דמשמע דלכתחלה אין רגילות להשקותם מיהו יש לדחות בשיש להם כוס לעצמם אי נמי בבניו ובני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו לחינוך ואין אשתו בכלל ומיהו בגמרא משמע שצריך כל אחד ארבע כוסות דקתני (שם) הכל חייבין בארבע כוסות אחד נשים ואחד תינוקות אמר רבי יהודה מה תועלת לתינוקות ביין משמע דלתנא קמא צריך כוס אף לתינוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע ברכת ארבע כוסות קאמר ומשום חינוך ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והמחמיר צריך ליהזר שלא יהא כוסם פגום דאמר בגמרא (לקמן ד' קה:) טעמו פגמו.

4) רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז

הלכה ז
לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות, וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין, אין פוחתין מהם, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות, שיעור כל כוס מהן רביעית.

5) תוספות מסכת פסחים דף קז עמוד א

אם טעם מלא לוגמא יצא - וכדמפרש ביומא (דף פ.) כל שאילו מסלקו לצד אחד יראה כמלא לוגמיו והוי פחות מרביעית כדאמרינן התם אבל מלא לוגמיו אמרינן התם דהוי יותר מרביעית ונראה שהוא רוב רביעית דאמרינן לקמן והוא דשתה רובא דכסא ודוקא לאדם בינוני אבל לעוג מלך הבשן בעי טפי כדאמרינן התם.

6) רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז

הלכה ט

ארבעה כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השוטה, ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי, שתה ארבעה כוסות אלו מיין שאינו מזוג יצא ידי ארבעה כוסות ולא יצא ידי חירות, שתה ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת יצא ידי חירות ולא יצא ידי ארבעה כוסות, ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא.

7) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל ארבעה כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה שתאן חי יצא שתאן בבת אחת יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא שתאן חי יצא אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא שתאן בבת אחת רב אמר ידי יין יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא

8) תוספות מסכת פסחים דף קח עמוד ב

ידי יין יצא - פי' ידי שמחת יו"ט דס"ד הואיל ותיקנו ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת יו"ט אלא אם כן יצא ידי ארבעה כוסות.

9) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד ב

תנו רבנן הכל חייבין בארבעה כוסות הללו אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות אמר רבי יהודה וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין אלא מחלקין להן קליות ואגוזין בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו

10) שולחן ערוך אורח חיים סימן תעב

סעיף טו

תינוקות שהגיעו לחינוך, מצוה ליתן לכל אחד כוסו לפניו. הגה: ואין ליקח כוס שפיו צר כעין קלו"ג גלא"ז, מפני שלא יוכל לשתות רביעית כאחד (מהרי"ב). ובכוס של ברכת המזון בלאו הכי אין לוקחים אותו, וע"ל סימן קפ"ג סעיף ד' בהגה, וכן הכוס של קידוש, ועיין לעיל סימן רע"א סעיף י' (ב"י).

11) משנה ברורה סימן תעב ס"ק מו

(מו) מצוה ליתן וכו' - אבל אינו מעכב:

12) רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח

הלכה י

ואחר כך נוטל ידיו ומברך ברכת המזון על כוס שלישי ושותהו, ואחר כך מוזג כוס רביעי וגומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר והיא יהללך ה' כל מעשיך וכו', ומברך בורא פרי הגפן ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה חוץ מן המים, ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול והוא מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל, וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוסות, ויש לו לגמור את ההלל בכל מקום שירצה אע"פ שאינו מקום סעודה. +/השגת הראב"ד/ ויש לו לגמור את ההלל בכל מקום שירצה אע"פ שאינו מקום סעודה. א"א אין הדעת מקבלת כן לפי שאין כאן שם לארבעה כוסות אם אינן במקום אחד. +

13) רמב"ן שמות פרק ו פסוק ו

(ו) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים - יבטיחם שיוציא אותם מארצם ולא יסבלו עוד כובד משאם:

והצלתי אתכם מעבודתם - שלא ימשלו בהם כלל להיות להם במקומם למס עובד:

וגאלתי אתכם - כי יעשה בהם שפטים עד שיאמרו המצרים הנה לך ישראל בפדיון נפשנו, כי טעם גאולה כענין מכר:

וטעם בזרוע נטויה - שתהיה ידו נטויה עליהם עד שיוציאם:

ולקחתי אתכם לי לעם - בבואכם אל הר סיני ותקבלו התורה, כי שם נאמר (להלן יט ה) והייתם לי סגולה: